

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊԱՏՃԱՌ ԱՂՕԹԻՑՆ՝)

[Նախադրութիւն]

- Տէր եթէ զշրթունսն .ե. փոխիւ, զգայարանացս է
թիւն, ամբաստանութիւն ի վերայ սատանայի: Կա-
5 նոնին .է. զորդայքն, է աւուրց շաբաթուց, և է դա-
րուն: Հարցն, Ադամայ յարութեանն, և Մեծացուցէն
և Ողորմեայն, Եւայեանց ազատութիւնն. Տէր յերկնիցն,
ի յարութեան աւուրն հրեշտականայն ընդ հրեշտական:
- Է Արեւագալն. Վասն յարութեան ի նոյն ժամն, և ստեղծ-
10 ման մարդոյն, և ծագման աստուածեան լուսոյն եր-
բակի:
- Ժ Մարդն Ադամ յերրորդ ժամն պատրի ի ծառն. և
Տէրն ի սոյն ժամու խաչիւ դատապարտի: Եւ սուրբ
Հոգին ի սոյն մխիթարիչ. և Գալուստն երկրորդ ի
15 սոյն:
- Դ Հասարակ աւուրն. Տրտում տխուր խաւարագգած
մտաւք նախահայրն. վասն որոյ Տէրն առեալ զնոյն
յինքն ի վերայ խաչին:
- Զ Հինգերորդ արեգական մտանելոյն և ծագմանն. Տեառն
20 ծագմանն՝ միշտ մնալոյ, զմուտ և զել մեր գուշակե-
լով. և ընդ է անգամն աղօթելն սովաւ է. զի առաքե-
լական է սահմանս այս, քան ամենայն որ է բաժանի:
Որպէս Ադամ և Եւայ զմահու պտուղն ի սիրտս իջու-
ցին ճաշակմամբն, նոյնպէս Բրիստոս աստուածն մեր
25 ի սիրտս առաքելոցն. և այժմ և մինչ ի կատարած
զկենացն դեղն յամենայնի ի սիրտս իջուցանէ, զիւրն
տալով զանմահութիւն և զկեանս:

*) «Արարատ» Յունուար-Փետրուար. 49 16 Թ. էջ 129—144.

վասն նախերգանի աղաւթից, որ ի մէջ գիշերի
կատարի.

[Ա. ԳԼՈՒԽ]

572^ա Որպէս նեղեալ ոք ի չար թշնամեաց և եկեալ
5 մաղթէ առաջի արդար դատաւորին Աստուծոյ, առնել
ընդարձակութիւն վրդովմանցն, և սուրբ եկեղեցի հայցէ
համարձակութեամբ բանալ զբերանն, և պատմել զնեղ-
չացն ի վերայ եկեալ զսլեկոծութիւնսն ասելով, «Տէր
զի ռազում եղեն նեղիչք իմ». և ամբացուցեալ հինգ
10 սաղմոսիւքն զհինգ զգայութիւնս, զաղաւթսն յաջորդեալ
572^բ ծանաւթս կացուցանէ. վասն որոյ աղաչէ աւգնա-
կան լինել, զի խորտակեսցէ զյարձակումն լկանացն,
և ոչ անտես առնէ զմարդասիրութեամբ իւրով մարդիկ,
և բարեգթութեամբ յողորմութենէ Փրկչին մերոյ խնդրէ,
15 «Զի լցոյց շարճարանաւք զնոզի իմ». և որ զկնի սաղմոսն
պատմէ զգանազան փորձութիւնս ի վարարկեալ որպէս
և վարմ. Զայս ամենայն կիրս տեսանէ եկեղեցի ան-
ցեալ ընդ ինքեան, բայց ոչ լքանի յարարչական խնա-
մոցն, այլ յիշէ յիսկզբանն զհայրական գութն, զի ի
20 բարձրութենէ խոնարհեցաք տրտմութեամբ ի վերին
խարսխեալ ամբութեամբ, և գոչէ քաջալերաբար հրա-
մանաւ ինքեան, «Արնեան անձն իմ զտէր եւ ամենայն
ոսկերք իմ զանուն սուրբ նորա»: Զի մի մոռացի զա-
մենայն սքանչելիսն, զոր արար Աստուած զառաջինսն,
25 որ պատկելոց է զկամարարսն իւր ողորմութեամբ, զուար-
ճացեալ յուսոյն հրամայել վերին պաւրացն, որոց տե-
սանէ զինքն յաւդեալ փառակցութեամբ աւրհնել զԱս-
տուած:

3 Տես Ընդարձակ Ա. Նախադրութիւն, «Առաջին ճառն . . .
Որպէս նեղեալ ոք ի չար թշնամեաց եկեալ մաղթէ առաջի արդար
դատաւորութեանն Աստուծոյ առնել ընդարձակամտութիւն ի կան-
խեալ աղաւթսն»: Ա. զլուխ. «Համարձակութիւն հայցէ ի բանալ
քերանոյն, և պատմել զնեղչացն ի վերայ եկեալ»:

Եւ արդ՝ այսպէս շուրջանակի զսպեալ ճշմարտութեամբ և ամրացեալ հինգ զգայարանաւք, հրաշափառապէս խնդրէ զՀոգւոյն առաջնորդութիւն յերկիրն բարութեան, զի զայլն³⁷⁵ ծանաւթս կացուցանէ ճշմարիտ քարոզութեամբ զտնունն Քրիստոսի, և ապա մատուցէ առ Հայր զփրկեալն, իբրեւ զորդիս լուսոյ առաջի Հաւրն երկնաւորի, որում փառք յաւիտեանս:

[Բ ԳԼՈՒԽ]

Եւ զիմրդ եւթն գորոզայ եղեալ յաղաւթս, որ 10 զեւթնաւրեայ արարչութիւնն նշանակէ. և զեւթն աւուրս կենցաղոյս՝ եւթնհազարեան զարուն խորհուրդ. և զքահանայկան աղաւթն:

Ջամենայն ի փառս Աստուծոյ տեսանեմք բարւոք զոյ, և ևս սլայծառագոյն զԱստուծոյ լոյսն զսահմանողն 15 տունջեան և գիշերոյ, որով շարժին ժամանակք եւթնաւրեայ կենցաղոյս:

Ո՛հ աւտար, այլ Հոգւոյն սրբոյ իմաստիւք համարիմք յաւրինեալ երանելեաց հարցն մերոց Կանոն անուանեալ զեւթն գորոզայն, այսինքն, իշխան զոյ համեատութեամբ ընդ յեւթն աւր շարաթուն՝ մի միաւոր 20 գորոզայ գոյով, որով քաղաքավարիմք ջանիւ ի վերինն հասանել ի փառս, վեցն՝ ըստ վեցից աւուրց տարժանմանց, իսկ եւթն՝ աւրն հանդստեան, յորում սուրբքն ճգնին պսակեալ ի Քրիստոս. և Առննութիւնն՝ որ ի 25 վերայ, Մարդաբէիցն, զութերեակ աւրն, ութերորդ աւր Միաշարաթինս եւ խորհուրդն որ ի նմա ութերեակ, և

8 Տես Ընդարձակ Բ Նախադրութիւն և Բ գլուխ, «Ընդէր եւթն գորդայիւք . . . Ի հրաշակերտ փառադարձութեանն Աստուծոյ, զամենայն բարիորդ զոյ տեսանեմք, ևս առաւել գերապայծառագոյն զնախեղեալն լոյս սահմանող տունջեան և գիշերոյ, որով այժմ շարժին ժամանակաց շրջմունք»:

23 Մարդաբէից Օրհնութիւնքը տես Ընդարձակի Ա Նախադրութիւն:

ի սկզբանն փրկութիւն աշխարհի այս յանգումն բերի
աղաւթից մերոց³⁷³ և ամենայն տնաւըէնութեան Քրիս-
տոսի, զծնունդն և զմահն և զյարութիւնն. յայս բերէ
առաջին աւելութիւն ութաւրեայ թլփատութիւնն արա-
5 համեան տոհմին, որպէս զի յետոյ լքանել զեւթնաւրեայ
զմտածմունս երկրաքարշս՝ ի յութեբորդն գալ Քրիստոսի
յարութիւնն. յասացեալսն դնեմք և զքահանայիցն կա-
տարումն ութաւրեայ առ դրունս խորանին զեզերեալք.
գոն և այլ տիպք ի յեւթնեկացդ, որ ի յութեբորդն հանէ
10 քրիստոսեան խորհուրդն:

Որպէս աւուրքն բաղարջակերաց կամ ի տաղաւա-
րահարաց տաւնին գուշակումն, որ ի վերին ժողովէ
խորանս Քանգի աստուածորդւոյն հետեանամք ի լեառն
բարձր առանձնանալն ընդ Երրորդութեանն փառաց: Եւ
15 եւթնեբեակն լինէր թողութիւն եբրայական խորհրդոյն
ծառայիցն և զեւղիցն: Ըստ որում և որդի թագաւո-
րազնոյն եւթեբորդ ժամուն ապաքինեալ յախտէն. նման
որդւոյն մեծի թագաւորին բժշկութեան: Եւ ի նմին
ժամու հինգշաբաթուջ աւուրն ժողովին ի սուրբ եկեղե-
20 ցին որպէս ի վերին քաղաքին խորանն և արձակին երա-
խայքն ի կապանաց բանսարկուն. և յութեբեկին եղև
նորոգումն յարուցեալ ընդ Քրիստոսի: Այսոցիկ խոր³⁷⁴
հրդազգած եղև եկեղեցի սուրբ, ըստ աւուրց շաբաթուց
ի վեր ամբառնալ ի ժամանակի լրմանն, և բարեփառ
25 հաւատով ի Քրիստոս պատուիրէ ամենեցուն զգուշու-
թեամբ կալ ի կենցաղս և զշարշարանս Քրիստոսի ի մար-
մին կրել: Արթուն և զուարթունք լինել առաջի նորա,
մատուցանել բանաւոր պատարագ և հանդերձելոց փա-
ռացն արժանի լինել ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր,
30 որում փառք յաւիտ[եանս]:

1 2. այս յանգումն բարի. Յով. Իմ. 84. «Աստանօր յան-
գումն բերի»: Այսպէս և Սիւնեցին՝ Ընդարձակի մէջ:

[Գ ԳԼՈՒԽ]

Ահնութիւն երից մանկանցն նշանակէ դյարու-
թիւնն Քրիստոսի, որով նախահաւըն փրկութիւն եղև.
և Աստուած յաւիտենից՝ որ զամենայն հաստատեաց
5 զերևելի և զաներևոյթ բնութիւն արարածոց զոր բանիւ
գոյացոյց յոչնչէ, իսկ զմարդն՝ զթագաւորական պատ-
կերն՝ ստեղծ ի պատկեր Աստուծոյ տէրութեանն, ձե-
ռաւք ստեղծմամբն առաւել մեծարեաց, և ի տէրութեան
փառս եհան, որ է նմանութիւն և պատկեր Աստուծոյ.
10 սակա որոյ հրամայէ արժանապէս քաղաքավարիլ: Ինք-
նայաւժար կամաւք ըմպէ զբարին և վայրանկեալ չարին
խաբամբ, զանհաս բարձրութիւնն Աստուծոյ կամեցաւ
յափշտակել, յորում անհանդուրժելի աղէտք ի վերայ
հասանեն նմա. զի սիրտն ընկալաւ փափականաւք⁵⁷⁴
15 զխրատ չարին, և քարշեալ իբր շղթայիւք ի խորս ան-
գիտութեան, աստուած ինքեան առնել զկործանիչն իւր,
և զարտաքին ժառանգէր զխաւարն, և ընդ մահու կո-
րստեամբ գրաւեցաւ:

Եւ Հայր յաղթեալ մարդասիրութեամբ և ոչ ժու-
20 ժեալ աղէտիցն, այլ ընդ յառաջ գնաց գթութեամբ քա-
րոգութեանն և գիրկս արկեալ համբուրէր զ[ի] խոզա-
շաւիղ կռամոլութենէն դարձեալն:

Պատմուճան փառաց և մատանի հրամայէ զգեցու-
ցանել. նորոգել զմարդն ծննդեամբ Որդւոյ իւրոյ ի սուրբ
25 կուսէն, զի անգործ լիցի չարն, ոչինչ գտեալ ի յիւրա-

1 Տես Ընդարձակ Գ Գլուխ. «Աստուած յաւիտենական որ
զամենայն հաստատեաց զերևելիս ասեմ և զաներևոյթ բնութիւնս,
զոր բանիւ գոյացուցեալ ուսուցանեն մեզ գիրք յոչնչէ իսկ զթա-
գաւորական զպատկերն յետոյ ի պատիւ ինքեան տէրութեանն
ստեղծանէր ձեռաւք»:

21 Յոհ. Իմ. 86. «ըդարձեալն ի խոզագնաց շաւղէ կռամո-
լութենէն»: Սիւնեցին՝ Ընդարձակի մէջ, — «ըդարձեալն ի խոզա-
շաւիղ կռամոլութեանց»:

յոցն ի հողեղէնս. ապա զմեծն զանապարադրելի եզնն տայ ի գենումն, որով կոչէ ի հարսանիսն գտիեզերս:

Եւ հանապազ տաւնէ զծննդեան խորհուրդն և զյարութեան և մի անգամ ի տարւոջն զիսկականն հառա-
 5 չելով: Արդ տաւնէ եկեղեցի հանապազաւր զփրկութիւն Ադամայ, զոր արար Միածինն նախ արուին ի ձեռն քաղղէացւոցն կործանմանն: Եւ երից մանկանցն վառակցութեամբ Որդւոյն Աստուծոյ, վասն զի այր գլուխ է կնոջ:

10 Իսկ «Աստուած քաւեայն», պաղատանաւք խոնարհութեան ամենայն քրիս⁵⁷³ տոնէից յաւուր ազունացիցն և յամենայն չորեքշաբաթ և ուրբաթ պահոց և աղաւթ⁵⁷⁴ք հանապազաւր:

«Ողորմե[ե]այն», աւրինակ ազատութեան կնոջն
 15 զլորելոյ և խոնարհութեամբ կուսական ծննդեամբն շնորհելով ազատութիւն իզին, ոչ անաւրէնութեամբ յղանալ և տրտմութեամբ ծնանիլ որդիս յանէծս:

Զի լուծաւ դատապարտութիւնն կուսին ծննդեամբն, և ամենայն պատճառք անիծիցն լուծան մահուամբն
 20 Քրիստոսի և յարութեամբն. զորս ընդ նմին յարոյց ի թաղմանէ մեղաց, որք ընդ նմին մեռաք մկրտութեամբ, և նորա համարձակեալ ասեն թէ ընդ յաջմէ Հար նստաք պսակեալք. զայս տաւնէ եկեղեցի. և միւս՝ վասն Եւայի զորդեղրութիւնն ընդունել մեղ. այսքան
 25 իրաւքս ի Քրիստոս միացեալ, անխոնարհելի կալ սրբութեամբ: Երեք «Աստուած քաւեա՛ տսելով, զիս զմեղատրս», սուրբ ներորդութիւն ջնջեա զմեղս մեր: Իսկ յամենայն միաշաբաթուոյ զմեր փրկութեան զաւրն տաւնեմք. ի միաշաբաթն «Մեծացուցէիւն»⁵⁷⁵ յԱ՛ածածնէն՝
 30 Եւայի աւետիք, և Ադամայ կենդանութիւն, զսուրբ կուսին ասի գոհութիւն, լի ուր⁵⁷⁶ ախութեամբ ասելով, «Յընծացէ հոգի իմ՝ յարքայութեան քում»:

Իսկ մարգարէական հոգւով աղաղակէ, «Արի Տէր»

30 Ղուկ. Ա. 46.

32 Սաղ. ԽԳ. 27.

ի ծոցոյ Հաւր ի փրկութիւն մեզ. և մի թողուր խալառ
 զկորուսեալքս, և «Տէր յաւել ինձ փութա»։ Իսկ «Ըրի
 Տէր» ասելով, զահաւոր դատաստանէն նշանակէ. միաբան
 ի դէմս մարմնացեալ Բանին ասեմք զյառնելն և զնրա-
 5 տելն։ Իսկ «Թագաւորեսցէ Տէր» ասելով, երանի որ
 յուսա ի նա. յայտ է թէ, «Զամենայն ինչ հնազանդ
 արար [ի] ներքոյ ոտից նորա» և «զգննու վայելչութիւն».
 զարգարսն ասէ և զսուրբ կուսանսն և զճշմարիտ հաւա-
 տացեալսն և զկրաւնաւորսն և զարեամբ սրբեալ նա-
 10 հատակսն միացեալ ի սէր բարերարին Աստուծոյ։ Արդ
 կանայք որ առաջի խաբեցան հեղգացեալ ի մեղս, ա[յ]ժմ
 զգաստացեալ ի ձեռն յարութեանն Քրիստոսի, լինին
 նախատեսք և քարոզք յառաջ քան զառաքեալսն, «Զի
 ուր առաւել եղին մեղքն, առաւելան շնորհքն»։ Կամ ըստ
 15 Աւետարանին զալ բարեկամին և խնդրել երիսնկանաւս,
 որ զերրորդութիւնն նշանակէ շարժել յողորմութիւն եզ
 ի յոյս. և եթէ, «Սիր⁵⁷⁶ ելիքն իմ ի սկզբանէ», և սիրնի
 աւետարանէ զփրկութիւն զտանել և զցնծութիւն։ Երկու
 Աւետարանն՝ զաստիացս ունի զաւրինակ և զհանդերձե-
 20 լոցն։ Եւ ստոյգ ցուցանէ աւետարանիչն զյարութիւնն
 Քրիստոսի, և զվէճն՝ ուր եզաւ տէրն. և յամաւթ լիցին
 հերձուածողքն և անհաւատքն. և ապա ընկալեալ զլոյս
 մեծ գիտութեան քարոզութեամբ Աւետարանին, որպէս
 յԱստուծոյ վկայեալ զուարճացեալք յուրախութիւն փա-
 25 ռացն. հանապազ զախորժելի զԱւրհնութիւն երից Ման-
 կանցն, հրաման տայ նստելոցս ի խաւարի անգիտու-
 թեան զալ առ լոյսն ճշմարիտ, և զսուրբ ձեռս համ-
 բառնալ առ փրկիչն Քրիստոս։ Եւ երկրորդ Աւետարանն
 զմիւսանդամ զալստեանն ունի ցուցումն. զի կարկին

2 Սաղ. ԿԹ 1, Ընդարձակի մէջ, «Տէր յաւգնել ինձ փութա».

4 Զ. մարմնացո.

6 Սաղ. Ը 7.

7 Սաղ. ՂԲ 1.

13 Ա. Հռովմ. Ե. 20,

24 Քզ. Զուարճացեալքս.

բերանք անհաւատիցն, որք ոչ հաւատան յարութեան
մեռելոց: Իսկ շարժել Սուրբ Նշանին և գնալ ի գերեզ-
մանն, որ առաւել քան զայլ աւուրցն կատարին, և
Աւրհնութիւն Դաւթի՝ առ եկեղեցիս, աւրհնութիւն է
5 գերեացն, որք դարձան ի Բաբելոնէ, և ժողովեցին զա-
րարածս, և յերկինս եղ յերկիր, և գոհացան զԱստու-
ծոյ. և գոհութիւն հեթանոսաց, որք արձակեցան ի կռոցն:
Եւ փոխն «Աւրհնեցէք զտէր յաւրհն»⁵⁷⁶ ութիւն նոր» և
«Ուրախ եղիւ իսրայէլ յարարիչն իւր» զոր Պենդակոս-
10 տէին ասեմք ի խորհուրդ Հոգւոյն, յորում առաքեալքն
ընկալան զփշուռն Հոգւոյն սրբոյ, զոր Ադամ հեռացոյց
ի մարդկանէ: Եւ երրորդ փոխն՝ զճշմարիտ պատկեր
մեծի աւուրն անստուերի՝ «Աւրհնեցէք զԱստուած ի
որրութեան նո[րա]», յանանցանելին բերի խորհուրդս:
15 Եւ «Փառք ի քարծուես» զանտի կենացն և մարդկան
դասակցութիւն սուրբ Երրորդութեանն: Զայս եկեղեցի
տանէ ի ներկայս զտնաւրէնութիւնն Քրիստոսի. և որ
առաջնորդն լինի բարձրագոյն փառս տուեալ խորհուրդսն:
Իմաստնականն գոչէ «Առաւատուն երգ», որ զաւուրն
20 ցուցանէ զխորհուրդ: Եւ զքաղոզն գոհութիւն ծաւալե-
ցուցանէ, և աղաչէ զՀայրն ամենակալ, որ սքանչելեալք
պահէ զազգս մարդկան, և ամենայնի յաղթող արժա-
նաւորեացէ. և պահեացէ զեկեղեցի իւր սուրբ մինչև
ի գալուստ Որդւոյ իւրոյ: Եւ քահանայն մատուցանէ
25 զաղալթս ժողովրդեանն առ Աստուած, հաստատուն լի-
նել ի կամս պատուիրանին, առաքելական խաղաղու-
թեամբ վայելել ի կենցաղս, և լինել տաճար սուրբ Եր-
րորդութեանն, և փառս տալ միածնի Որդւոյն աստուծոյ:
(Շարունակելի)

Սահակ վարդապետ

8 Սաղ. ձեթ.

12 Երրորդ փոխն Սաղ. ձԾ. Օրհնեցէք զ'ած ի սրբութեան
նորա.

19 Թերեւ՝ կոչի.

27 Ա. վայելես.